

Archeologia strefy bałtyckiej

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Archeologia Specjalność Archeologia Pradziejowa i Średniowieczna Jednostka organizacyjna Wydział Archeologii Poziom studiów studia drugiego stopnia Forma studiów studia stacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2024/25 Kod zajęć 19ARLAPSS.22S.15862.24 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Fakultatywny Blok zajęciowy Przedmioty specjalnościowe
Koordynator zajęć	Piotr Chachlikowski, Danuta Żurkiewicz	
Prowadzący zajęcia	Piotr Chachlikowski, Danuta Żurkiewicz, Marzena Szmyt, Milena Danielewska-Teska	
Okres Semestr 2	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 30, Egzamin	Liczba punktów ECTS 3

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	zapoznanie studentów regionalnym przebiegiem globalnych przemian kulturowych
C2	wytyczenie perspektyw do dalszych badań regionalnych i wskazanie ich istotności w ujęciach syntetyzujących
C3	Celem wykładu jest zapoznanie uczestników konwersatorium z ofertą surowcową różnorodnych środowisk międzyrzecza Odry i Wisły: obszarów niżowych, górskich i przedgórskich (ze szczególnym uwzględnieniem Sudetów), a także Masywu Czeskiego oraz Ukrainy Zachodniej. Zadaniem zajęć jest wyposażenie studentów w wiedzę dotyczącą refleksji nad pochodzeniem i użytkowaniem surowców skalnych na terenach południowej części zlewni Bałtyku w przeszłości.

Wymagania wstępne

Podstawowa znajomość historii i geografii strefy bałtyckiej
Znajomość języka angielskiego

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	zna terminologię stosowaną na gruncie archeologii regionalnej neolitu	ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W06	Egzamin ustny
W2	Ma pogłębioną wiedzę z zakresu archeologii prahistorycznej młodszej epoki kamienia na Niżu Polskim	ARL_K2_W02, ARL_K2_W04, ARL_K2_W06	Egzamin ustny
W3	Zyskuje specjalistyczną wiedzę na temat specyfiki uwarunkowań geologicznych Niżu Środkowoeuropejskiego, a także zasobów surowcowych niżowych środowisk młodoglacjalnych oraz sposobów ich eksploatacji i wykorzystania w pradziejach.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W06	Egzamin ustny
W4	Ma pogłębioną wiedzę na temat strefy bałtyckiej w okresie epoki brązu, przedrzymskim i wpływów rzymskich.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W03, ARL_K2_W04, ARL_K2_W06, ARL_K2_W07	Egzamin ustny
W5	Rozumie znaczenie przemian społecznych i kulturowych, a także osadniczych dokonujących się w tej części Europy u przełomu er.	ARL_K2_W01, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W08	Egzamin ustny
W6	Dostrzega specyfikę strefy bałtyckiej na tle kontynentu europejskiego w aspekcie kultury materialnej, obrzędowości i reguł osadniczych.	ARL_K2_W02, ARL_K2_W04, ARL_K2_W05, ARL_K2_W08	Egzamin ustny
Umiejętności - Student/ka:			
U1	Potrafi analizować informacje z wykorzystaniem różnych źródeł i metod oraz formułować na tej podstawie krytyczne sądy	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02	Egzamin ustny
U2	Posiada umiejętność merytorycznego argumentowania, z wykorzystaniem własnych poglądów oraz poglądów innych autorów, formułowania wniosków oraz tworzenie syntetycznych podsumowań	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U06	Egzamin ustny
U3	Potrafi wskazać na różnice i podobieństwa między społecznościami zamieszkującymi basen Morza Bałtyckiego w wybranych okresach	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05	Egzamin ustny
U4	Rozumie współzależności między wybraną strefą Europy a wnętrzem kontynentu europejskiego w aspekcie społeczno-politycznym u schyłku starej i na początku nowej ery.	ARL_K2_U01, ARL_K2_U02, ARL_K2_U04, ARL_K2_U05	Egzamin ustny

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
U5	Potrafi umiejętnie uczyć się przez całe życie i doskonalić kwalifikacje merytoryczne.	ARL_K2_U12	Egzamin ustny
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	Jest gotowy do krytycznej oceny informacji, tak aby na ich podstawie budować własny obraz procesów kulturowych	ARL_K2_K01, ARL_K2_K06	Egzamin ustny
K2	Jest gotowy do samodzielnej pracy, a także współdziałania opartego na interdyscyplinarnej wiedzy w rozwiązywaniu problemów praktycznych i poznawczych	ARL_K2_K02	Egzamin ustny

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	1. Historia i stan badań nad neolitem Niżu Polskiego	W1, W2, U1, U2, K1	Wykład
2.	2. Początki neolityzacji obszarów Niżu Polskiego. Opracowania syntetyczne i dane regionalne	W1, W2, U1, U2, K1	Wykład
3.	3. Społeczności neolityczne i subneolityczne - wzajemne relacje	W1, W2, U1, U2, K1	Wykład
4.	4. Eneolit strefy Niżu Polskiego	W1, W2, U1, U2, K1	Wykład
5.	5. Schyłek eneolitu: kultura ceramiki sznurowej i pucharów dzwonowatych	W1, W2, U1, U2, K1	Wykład
6.	6. Zasoby surowcowe środowisk młodoglacjalnych (Niżu Polskiego).	W3	Wykład
7.	7. Aktualny stan badań nad identyfikacją złóż oraz recepcją surowca w strefie bałtyckiej w pradziejach.	W2, W3, U1, U5	Wykład
8.	8. Epoka brązu w strefie bałtyckiej	W2, W4, W5, W6, U3, U4, U5, K2	Wykład
9.	9. Okres przedrzymski i wpływów rzymskich w strefie bałtyckiej.	W4, W5, W6, U3, U4, U5, K2	Wykład
10.	10. Reguły osadnicze w celtyckiej epoce żelaza.	W1, W4, W5, W6, U3, U4, U5, K2	Wykład
11.	11. Depozyty bagienne u schyłku starej ery. Depozyty militarne a strefa bałtycka i okołobałtycka.	W4, W5, W6, U3, U4, U5, K2	Wykład

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień, Pokaz i obserwacja

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	W celu uzyskania pozytywnej oceny, student/ka musi wykazać się pogłębioną znajomością treści omawianych na wykładzie. Skala ocen z zastosowanym rozkładem procentowym: bardzo dobry (bdb; 5,0): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 90% dobry plus (+db; 4,5): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 80% dobry (db; 4,0): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 70% dostateczny plus (+dst; 3,5): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 60% dostateczny (dst; 3,0): osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się minimum 50% niedostateczny (ndst; 2,0): brak osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się

Literatura

Obowiązkowa

- Chachlikowski P. 2013. Surowce eratyczne w kamieniarstwie społeczeństw wczesnoagrarnych Nizżu Polskiego (IV-III tys. przed Chr.), Poznań.
- Czerniak L., Wczesny i środkowy neolit na Kujawach, 5400-3650 p.n.e., Poznań 1994.
- Fudziński M., Paner H. (red.), Aktualne problemy epoki kamienia na Pomorzu, Gdańsk 2009
- Hensel W., Wiślański T. (red.), Prahistoria ziem polskich. Neolit, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979
- Ilkjaer J., 2007, Illerup Adal. Czarodziejskie zwierciadło archeologii, tłum. A. Kokowski, Warszawa.
- Martens J., 1990, Borremose Reconsidered. The Date and Development of a Fortified Settlement of the Early Iron Age, „Journal of Danish Archaeology” 7 (1988), s. 159-181.
- Nowak M., Drugi etap neolityzacji ziem polskich, Kraków 2009 (wybrane fragmenty).
- Randsborg K., 2015, Roman Reflections. Iron Age to Viking Age in Northern Europe, London-New Delhi-New York-Sydney.
- Teska M., 2021, Elementy północno-zachodnioeuropejskie w strefie dolnej Wisły doby okresu przedrzymskiego na tle przemian kulturowych epoki, (w:) A. Michałowski, M. Brzostowicz, M. Kaczmarek, A. Strobin (red.), Ze świata dawnych barbarzyńców. Studia pradziejowe i wczesnodziejowe. Księga dedykowana profesorowi Henrykowi Machajewskiemu z okazji 70. urodzin i 50 lat pracy archeologicznej, Poznań, s. 199-218.

Dodatkowa

- Czerniak L. (red.), Neolit i początki epoki brązu na ziemi chełmińskiej, Grudziądz 1994.
- Garncarski J. (red.), Surowce naturalne Karpat oraz ich wykorzystanie w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Materiały z konferencji, Krosno 25-26 listopada 2008 r., Krosno 2009.
- Okoński M., 2016, Margines społeczny w Barbaricum? Ciało z bagien Europy Północnej jako źródło do poznania stosunków społecznych ludów barbarzyńskich, (w:) B. Kołoczek, D. Duszyński (red.), Satura lanx. Studia nad dziejami społecznymi i gospodarczymi świata starożytnego, Kraków, s. 142-155.
- Nowakiewicz T., Rzeszotarska-Nowakiewicz A., 2012, Jezioro Nidajno koło Czaszkowa na Mazurach. Niezwykłe miejsce kultu z okresu późnej starożytności, Warszawa.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Czytanie wskazanej literatury	30
Przygotowanie do egzaminu	20
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 80
Liczba punktów ECTS	ECTS 3

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
ARL_K2_K01	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stosowania w praktyce badawczej wiedzy związanej z promocją archeologii w społeczeństwie
ARL_K2_K02	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do stosowania w praktyce badawczej współdziałania opartego na interdyscyplinarnej wiedzy w rozwiązywaniu problemów praktycznych i poznawczych
ARL_K2_K06	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do uczestnictwa w życiu kulturalnym, korzystając z różnych form i mediów służących popularyzacji wiedzy archeologicznej, w tym kreowania wydarzeń kulturalnych w tym zakresie
ARL_K2_U01	Absolwent/ka potrafi samodzielnie wyszukiwać, gromadzić, analizować, oceniać, selekcjonować i integrować informacje z wykorzystaniem różnych źródeł oraz formułować na tej podstawie krytyczne sądy na gruncie archeologii
ARL_K2_U02	Absolwent/ka potrafi samodzielnie stosować i rozwijać umiejętności badawcze w zakresie: analizy prac innych autorów, tworzenia syntez różnych idei i poglądów, doboru metod i konstruowania narzędzi badawczych, które mają pozwolić na oryginalne rozwiązywanie złożonych problemów w zakresie archeologii połączone z ich opracowaniem i prezentacją
ARL_K2_U04	Absolwent/ka potrafi samodzielnie integrować wiedzę z różnych dziedzin archeologii oraz zastosować ją w różnych sytuacjach
ARL_K2_U05	Absolwent/ka potrafi samodzielnie przeprowadzić krytyczną analizę i interpretację różnych rodzajów źródeł archeologicznych (np. artefakty, ekofakty) stosując oryginalne podejścia, uwzględniające nowe osiągnięcia archeologii w celu określenia ich znaczeń, oddziaływania społecznego, miejsca w procesie historyczno-kulturowym
ARL_K2_U06	Absolwent/ka potrafi tworzyć syntezy i formułować wnioski badawcze rzeczowo je puentując z wykorzystaniem własnych opinii oraz poglądów innych autorów
ARL_K2_U12	Absolwent/ka potrafi uczyć się przez całe życie, inspirować i ukierunkowywać innych w tym zakresie
ARL_K2_W01	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym przedmiotową i metodologiczną specyfikę nauk humanistycznych, którą potrafi twórczo stosować w archeologii
ARL_K2_W02	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym szczegółową terminologię archeologii
ARL_K2_W03	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym teorie, metodologię i metody badawcze z zakresu archeologii
ARL_K2_W04	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym wiedzę archeologiczną prowadzącą do specjalizacji w obszarach badawczych archeologii pradziejowej i średniowiecznej, orientalnej i antycznej, a także dziedzictwa archeologicznego
ARL_K2_W05	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym powiązania archeologii z innymi dyscyplinami z obszaru nauk humanistycznych, społecznych, przyrodniczych i ścisłych, pozwalające na integrowanie perspektyw badawczych właściwych dla badań interdyscyplinarnych
ARL_K2_W06	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym współczesne osiągnięcia archeologii w poszczególnych ośrodkach i szkołach badawczych
ARL_K2_W07	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym metody analizy i interpretacji różnych wytworów kulturowych (artefaktów i ekofaktów) oraz minionych procesów wypracowane w ramach wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych archeologii i prehistorii
ARL_K2_W08	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu pogłębionym metody gromadzenia archeologicznych zasobów źródłowych, zarządzania nimi i przetwarzania za pomocą dostępnych technik badawczych